

Gergely Ferenc

A megoldott kévék

A Nagysajói Református Egyházmegye szórványainak állapotrajza az 1934. évben

1. A Nagysajói Egyházmegye szórványainak helyzetképe a múltban

A mellékelt szórványkataszteri táblázat adatai szerint a Nagysajói Református Egyházmegyében ma van: 29 anyaegyház, 7 társegyház és filia és 65 szórvány. Az anyaegyházak 1934. év végi lélekszáma: 10 628 lélek. A társ és filiák lélekszáma az 1934. évben: 1030 lélek. Az anyaegyházmegyében levő 65 szórvány lélekszáma: 1407 lélek, tehát az 1934. évben a Nagysajói Ref. Egyházmegye összlélekszáma : 13 065 lélek. Ki kell hangsúlyoznunk, hogy e statisztikai adatokat nem a Református Naptár egyházi szemlézéséből vettük, mert az ott közölt adatok nem fedik a valóságot, hanem külön kérdőívet bocsátottunk ki az egyházmegye összes lelkészeihez és a kérdőíveken 40 kérdésre adott feleletben gyűjtöttük össze azokat a statisztikai adatokat, melyek alapján egybeállítottuk a szórványkatasztert és e tanulmány statisztikai vasvázat. Éppen ezért rámutatunk itt arra is, hogy a Református Szemle 1931. évi, február 10-i számában közölt "A szórványgondozás kérdése" c. teológus ifjúsági konferencián mondott, igen tartalmas és irányszabó beszéde Vásárhelyi János ref. püspökhelyettesnek, helytelen és megbízhatatlan adatokon épül fel. Többek között a Nagysajói Egyházmegyéről szóló részben: "a 835 lélekszám, valaint 33 tanköteles, akik közül iskolába jár hat és iskolába nem jár 27" - nem felelnek meg az 1931. évi állapotnak.

Tehát az 1934. évben az egész egyházmegye összlélekszáma : 13 065. A határozottan fogyó tendenciájú szórványok lélekszáma: 1407.

Ha most az 1866-tól kezdődő névkönyveink kimutatásait egybevetjük és megállapítunk ez időtől kezdve kronológiai csomópontokat, és pedig az 1880, 1896, 1912, 1919 és 1934. esztendőket, akkor a népesedési hullámvázis grafikonjából kiviláglik, hogy az egyházmegye lélekszáma borzalmasan apad a szórványokban. Az apadás 1919-től 1934. évig: 1408 lélek!

Tizenöt év alatt ezen egyházmegye szórványaiban a reformátusság 1408 lélekkel apadt, ami végeredményben azt teszi, hogy a Nagysajói Ref. Egyházmegyében minden évben 94 lélek az állandó apadás, veszteség a szórványokban.

Hogy űzzünk egy kicsi léleklátást is e lélekpusztulással, azért mutassunk reá, hogy az 1934. évben a Nagysajói Egyházmegyében 29 anyaegyházat, 7 tár- és leányegyházat, összesen 36 egyházat véve számítási alapul: egy egyházra átlag 379 lélek esik; már most ezen a 379-es alapon 1919. óta elvesztettünk 3,8 egyházat a Nagysajói Egyházmegyében, ami a mi nyelvünkre lefordítva, azt jelenti, hogy a nagysajóiban minden 4 év és 6 hó alatt egy egyházköztség szûnik meg, néptelenedik el. Pedig itt csak a szórványokról van szó.

Hogy e pusztulás már régóta adva van, azt a legeklatánsabbban a Nagysajói Egyházmegye története mutatja, Erdélynek itt van a legtöbb dezoláta eklézsiája (olim parochia), melyek ma 15-öt tesznek ki, és pedig:

I. egykor anyaegyházak: II. egykor leányegyházak:

1. Alsóbalázsfalva,

10. Simontelke,

2. Kisbudak,

11. Novaly,

3. Kentelke,	12. Felsőbalázsfalva,
4. Galac,	13. Kerlés,
5. Bödön,	14. Mezőszentmihály,
6. Szászpéntek,	15. Sajókeresztúr.
7. Sajóvásár,	
8. Fűzkút,	
9. Virágosberek	

E dezolátákban egykor tekintélyesebb lélekszámú gyülekezet élt. Még az itt leányegyháznak feltüntetett dezolátákban is voltak lelkészek vagy léviták és a megmaradt klenódiumok is ezt tanúsítják, hogy önálló parókiák voltak, de minthogy affiliáltatásuk már nagyon régen megtörtént, azért ezeket csak filiáknak számíthatjuk.

Minthogy a pusztulás régi okaira is rá kell mutatnunk, mert csak így érthetjük meg, hogy lehetett Erdélynek a legnagyobb temetője ez az öt vármegyéből kikerekített egyházmegye, ezért egy futólagos pillantást vessünk a múltra is, erre a nagy temetőre,¹

(...)

6. Szászpéntek az egykori tekei Capitoliumhoz tartozott. Ma egyetlen református hívünk nincsen e nagy múltú dezolátában, pedig valaha a tekei magyar kálvinista egyháznak is anyaegyháza volt. Szükségét látjuk annak, hogy éppen Szászpéntekkel kapcsolatban mutassunk rá az erdélyi református magyarsággal szemben elkövetett több olyan szisztematikus mulasztásra, aminek következménye az elnéptelenedés lön, éppen a hadak útjában levő végvárainkban, hol nem volt elég a dúlás, felégetés, rabszíjra fűzés, hanem a veszteséget még tetézni, sőt mesterségesen szaporítani kellett. 1758-ban a tekei magyarok Vass Ádám gr. szászpénteki földesúrhoz folyamodnak azzal a kéréssel, hogy Nagyidától elszakadva, a hozzájuk közelebb eső szászpénteki ref. egyházhoz affiliáltassanak, mit meg is nyertek, de már 1761-ben arra kérik a földesurat, hogy vessen véget végre-valahára a szász lutheránusok basáskodásainak, mert a szászok nem akarják megengedni a tekei magyaroknak, hogy imaházat építsenek! E sérelmüket már 1744-ben is közölték a tekeiek gr. Bethlen András erdélyi főkurátorral és gr. Bánffy Zsigmonddal, de kérésüknek semmi fogantja sem volt.

Minthogy a magyar non curamusságnak, a menthetetlenül bűnös kormányzati tehetetlenségnek számtalan iskolapéldáival szolgálhatunk a nagysajói tarktusból, azért kiragadunk egy párat a fennebbihez hasonló magyar ritkaságok közül.

A besztercei egyház történetében Vályi Elek volt esperes megjegyzi, hogy a besztercei magyar reformátusok képviselőjében Szalai József, Képíró Ferenc, Szegedi András, Szabó Pál, Molnár János és Vinczellér István hasztalan folyamodnak a városi tanácshoz református templom építési engedélyért és templomhely kijelöléséért, mert a magas magisztrátus 1794. nov. 26-án 1225. sz. alatt elutasítja a kérelmezőket. Vagyis a magyar impérium alatt, a magyar királyok és erdélyi fejedelmek által kiváltságokkal agyon támogatott és felhízlalt szászok nem engedik meg a magyaroknak, hogy templomot építsenek, pedig már ekkor a görög katolikus románoknak felsőbb rendeletre ingyen templomhelyet és templomtelket ajándékoztak.

Igen jellemző a tacsai reformátusok esete. 1848-ban a közösség szász ajkú nótáriusa elrendelte, hogy a református magyar hívek se harangozni, se templomba járni ne merészkedjenek. A vallás szabad gyakorlatában korlátozott tacsai

ref. hívek erre egy küldöttséget küldtek Naszódra Urbán ezredeshez, aki írásban újra jogaikba helyezte a tacsai református magyarokat. "De a szász jegyző, ezen neki megmutatott császári ezredes írását szemérmetlen szavakkal ellökte, földre taposta. Hanem azért a hívek harangoztak a kellő időben és jártak templomba." De nemsokára ugyanazon Urbántól egy elfogatási parancs érkezett a szász előljáráshoz és elfogták a ref. papot: Somogyi Sándort, Bárdi András ref. kántortanítót, 12 presbitert s elhurcolták Urbánhoz, ki őket kihallgatás nélkül börtönbe vetette, honnan gyalog Csernovicba kerültek. Itt a gályarabok szenvedéseire hasonló szenvedések között olvadt le számuk 14-ről 9-re, kiket 3-4 évi raboskodás után hazaeresztettek. Ez az ismeretlen, szinte modern gályarabság, azért esett meg, mert nem akarták híveink kálvinista hitüket felcserélni a szász lutheránus hittel. Így istápolták a szászok a magyarokat magyar földön! Természetes, hogy apadniuk kellett! Az a hatalmi téboly, mely minden kulturális gócot nacionalizálni akar, sokszor sértette meg már az autonóm kisebbségi kultúregyesületeket, de talán a legnagyobb sértést és jogtalanságot akkor követte el, mikor a besztercei szász levéltár féltve őrzött anyagát, minden megkérdés és tárgyalás nélkül, Besztercéről Naszódra fuvaroztatta át és a szász kincsekkel, diplomákkal egyszerűen megalapította a naszódi grancsár levéltárát. Egész Erdély leggazdagabb levéltára került így át szász tulajdonból román tulajdonba. Mintegy 35 ezer eredeti oklevél, az Andreanumtól kezdve 1866-ig, egy szép napon Naszódra vándorolt, hogy a kizárólagosan Besztercére vonatkozó oklevelek gazdát cseréljenek azon a címen és jusson, hogy sok moldovai vajdának, ismeretlen unitus és disunitus vlagyikának vannak ott eredeti levelei és sok ósláv betűkkel írott 16. század előtti irodalmi ősemlékekkel van tele Erdély legdrágább és legértékesebb levéltára. Ebben a levéltárban e sorok írójának volt alkalma látni egész garmadával olyan eredeti rendelkezéseket az 1790-es évekből, melyek a románokat, román papokat, főleg az unitus egyházakat, a szászokkal szemben a legnagyobb eréllyel védelmezik. A gubernium és a bécsi kancellária szinte omnipotenciával ruházta fel Dobra Péter mezősegi román consiliáriust, ki a legkisebb román sérelmet is megtorolja és hihetetlen erélyes hangú rendelkezéseket ad a besztercei szász magisztrátusnak.

De magyarságot, magyar reformátusságot védő, oltalmazó rendelkezést egyet sem láttam. A mi sorsunk már ekkor meg volt pecsételve.

2. A Nagysajói Egyházmegye szórványainak közigazgatási helyzetképe

A Nagysajói Egyházmegyét többször kellett kiegészíteni más egyházmegyéből idecsatolt egyházakkal éppen azért, mert aggasztó elnéptelenedése és gyérülése miatt állandóan szüksége volt új meg új felrészítésekre. Sok egyházközség csatoltatik a Széki Egyházmegyéből által 1883-ban, majd a Görgényi Egyházmegyéből nyer injekciót egy néhány egyház átkapcsolásával 1903-ban, de a Nagyenyedi Egyházmegyéből is jó darabot kanyarít le a kényszer, úgyhogy ennek az egyházmegyének van a legszerencsétlenebb földrajzi fekvése, mert öt vármegye területére terjed ki 29 anyaegyházával, 7 társegyházzal, illetve sok filiájával és 65 szórványával. Egész Erdélynek ennek a földdarabján van a legkevesebb vasút és a legrosszabb utak itten éktelenkednek öt vármegye csúfjára, a Mezőség dágvány-tengerének hepehupáin és elátkozott, sivár Kurmaturáin. És e járhatatlan utakon bonyolítottatnak le azok a missziói utak, melyek a szórványokban lakó református véreink megtartását és öntudatosítását célozzák. A személyes hatás, az individuális pásztorlás és kateketizáció, hogy még nehezebb legyen a "fortyogós" makadámokon felül, még úgy is osztották be pásztorlás végett az egyes szórványokat, hogy egy-egy szórványt 2-3 km helyett 26-30 km-ről kell felkeresnie a szórványgondozó misszionáriusnak. E lehetetlen beosztáson sürgősen segíteni kell és a távolság szem előtt tartásával kell rendezni a szórványgondozás egyik legfontosabb problémáját. Az én szórványkataszteri táblázatomban a 9. és 10. rovatban mutatok reá e kérdés sürgősségére és gondolom, hogy a megalakítandó kerületi és egyházmegyei szórványmissziói bizottságok, ez adatok figyelembevételével, hozzá is látnak e kérdés sürgős rendezéséhez. Mindemellett mégis lesznek olyan egyházak, melyeken semmi új beosztás, vagy átcsoportosítás sem segíthet. Ilyen szórványgondozó egyház a naszódi missziói egyház is. Ez kimondottan havasi missziói állomás, honnan tollálni egyik szórványt ide-oda: nem lehet! Naszódnak éppen azért kell egzisztálnia, mert 88 ezer más felekezetű néptengerben a maga jelenlegi 17 szórványával csaknem 200 református lelket kell élő tagjává tennie a Krisztus főpásztorsága alatti örök éltű Anyaszentegyháznak és 200 lélekben kell állandóan szítani a lángot az öntudat szövetségén, hogy "a sok ellentétes fuvallom és rálehellés" el ne oltsa a kicsi világító mécseseket az Ünökő alján a sejtelmesen sötét és zordon fenyvesekben.

Nincs Erdélyben nagyobb fontosságú missziói munkamező, de nincs nehezebb geográfiai fekvésű missziói egyház sem, mint amilyen a naszódi. Máramaros szélétől Dornisoráig, tehát majdnem Dorna Vatráig húzódnak meg az Ilva völgyében, Dorna partján, Kosna és Jákobéni felé, a fűrészvállalatokból, iparvasuti alkalmazottakból álló szórványai.

A Nagy-Szamos mentén Makodtól a Rotundán át Kirlibabáig viszen a missziói útvonal nagy kitérésekkel a Cormaia,

Anies havasi völgyeken át 118 km és 96 km-es egymást keresztező egyenes vonalban. Nem csak a nagy távolság, hanem a különleges foglalkozási ágak és a havasi környezet is azt a különös színezetet adják az egész missziói munkának, amelyik elüt a mezőségi szórványmisszió alapjellegetől és pasztoratív módszereitől is. E sorok írója éppen azért a romániai magyar református szórványmisszióknak 3 ágát különbözteti meg és külön kategóriákba osztja a 3 missziót:

1. Transzszilván havasi szórványmisszió,
2. transzszilván belföldi misszió,
3. regáti szórványmisszió.

Az elsőről bővebben fogok szólni a "Naszód és Mandzsúria" c. fejezetben, a másodikról, minthogy Földes Károly mezőségi misszionárius elég kimerítően taglalta, csak általánosságban szólok tanulmányomban. A harmadik kategória közös a csángó kérdéssel és a magyar kat. egyház 1790-től állandóan felszínen levő, sérelmes panaszával.

A mezőségi misszióknak és a havasinak is egyik sürgősen rendezendő problémája az utazás kérdése. Csak úgy, az apostolok lován nem igen lehetséges állandóan 25 km-es utakat a nyakunkba venni. Ezért kesereg Mezőújlak és Mezőszengyel is. A mezőségi dágványban való cubukoláshoz bakancsok kellene vagy jól zabolt paripa, különben nincs templomozás, nincs vallástanítás, nincs semmilyen ref. világoskodás. Ma az a helyzet, hogy az egyházmegye legtöbb lelkésze csak gyalog keresi fel hébe-hóba szórványait, mert az utazás, a fuvarozás kérdése az apostolok lovaival van elintézve. Ez lehetetlen állapot! Úgy az egyházi főhatóságnak, mint az egész reformátusságnak e kérdést dülőre kell vinnie és alapot kell teremtenie, hogy alamizsnára való adakozási felhívások ne kerüljenek be a napisajtóba. E sorok írójának kevesebb fizetése van, mint egy eb- és gyp-vegyészeti segédalkalmazottnak és mégis a sajátjából utazik fel minden hóban egyszer vallástanítás végett Kisilvára, Szentgyörgyre és Óradnára, mert félharmadosztályú jegyét sem térítik a legtöbbször vissza ottani hívei. Valamennyi nagysajói tarktusbeli lelkész panaszol a fuvar és utazás elviselhetetlen terhei miatt és ezen állandó panaszok mellett maga az egyházi főhatóság is tehetetlenül nézte el hihetetlen újabb megterhelését is az éhező és rongyoskodó misszionáriusoknak, mely abból áll, hogy a szegény anyaegyházak, nyomorult szórványok lelkeire kirótt közegyházi terheket a szégyenletesen alacsony papi fizetésekből vonja le az egyházkerületi pénztár.

Az igaz, hogy kötelessége egyházunknak visszatéríteni a kongruánkból levont közegyházi rovatokat, de hogy milyen ez a visszatérítési procedúra, azt elképzelheti bárki is, aki tudja, hogy vannak papok, akik ilyen címen már évek óta hasztalan követelnek egyházainktól 2000-25 000 lejig is felmenő visszatérítéseket.

A szórványmisszióknak ezt a gennyes sebét is be kell gyógyítani immár végérvényesen. A szórványgondozás: misszió, ennél fogva oda mindig vinni kell s nem hozni onnan. Az egyházi vezetőség a szórványok lelkei után egyetlen egyházra se vessen ki rovatokat, sőt a kifejezetten missziói egyházakat mentesítse az összes közegyházi rovatok alól. Minthogy a Nagysajói Egyházmegyében kifejezetten két missziói egyház van: Naszód és Mezőújlak, e két egyházba még a hivatalos egyházi lapnak is ingyen kell járnia! Legfeljebb csak annyi rovatelhordozásról lenne szó, hogy mindkét egyház fizesse a tűzbiztosítási illetéket és a papi nyugdíjjárulékot.

A Nagysajói Egyházmegye többi egyházát nem sorozhatjuk a missziói egyházak közé, noha Mezőörményes, Sajószentandrás, Tacs és Tuson is több szórványt pásztorolnak. Ezen egyházakban a legnagyobb távolságú szórványa Sajószentandrásnak van, hol Középfalva 30 km-nyi távolságban a maga 7 lélekszámával sohasem okozott gondot Szentandrásnak, hiszen régen is, ma is Magyar-nemegye pásztorolja. Sajnos, ez a pásztorolás is rövid ideig fog tartani, mert mint személyes tapasztalatból tudom, ez a 7 lélek is alaposan el van változva és a híres nemesi famíliából, a középfalvi Alsókból az utolsó szikrája is lassan kialszik a református öntudatnak.

A mezőségi szórványgondozó egyházak közül a legörvendetesebb, legbiztatóbb helyzete Tusonnak van. Ennek a kis egyháznak a szórványai a mezőségi gázmedencéhez tartoznak, s úgy látszik, hogy az ott fejlődő ipar miatt sok ügyes református gázmunkás és napszámos fog állandó alkalmazást találni, bár így könnyen lesz ún. bolygó létszámú gyülekezetté Tuson is, mint a legtöbb ipari empórium állandó hullámvásában levő munkás gyülekezete. De van itt más, örvendetes, biztató jelenség is, nevezetesen ez a gyülekezet mutat fel a szórványai részéről a legkomolyabb teherhordozást és missziói segítséget is. A mi sivár egyházi viszonyaink és mezőségi havasi nyomorúságaink mellett valósággal üdítően hatnak reánk e kis gyülekezet pásztorának sorai, melyeket jelentése végén olvashatunk: "Kissármásra és Báldra én járok át minden hónapban egyszer, vagy kétszer is istentiszteletet tartani és ünnepnapokon úrvacsorát osztani. A keresztelest, esketést és a temetési szolgálatokat közös megegyezéssel hol én, hol a nagysármási

lelkész végezzük. Ellenben a vallástanításról is gondoskodva van, mert a téli hónapokra mindig kértem és kaptam a mélt. püspök úrtól egy segédlelkészt, aki úgy Kissármáson, mint Báldon vallástanítást és minden egyházi munkát elvégzett. Szükség esetén még legátus is van Tusonban. A téli segédlelkészt teljes ellátással br. Bánffy Mária látja el, a fizetését meg a báldi udvartól kapott ajándékból (ami évi 3000 lej) fedezzük." Íme, az egyetlen megoldott missziói kérdés, illetve rendezett szórványmisszió, hol buzog a ref. öntudat s a kötelességérzete kollektív magyar ref. egyházi közösségünknek. Igazán példaként világít igazi református hitű és öntudatú testvéreink áldozatából.

Ez a gyönyörű kéve nincsen megoldva. Legyen olyan a mi szemünkben, mint a József kéréje, mely előtt mi, a többi kérék, mind meghajolunk!

Reménységgel vagyok eltelve Lompérd szórványunk jövőjét illetőleg is. Ez a szórványunk állandóan népesedik és a szaporodása 1934-ig 32 lélek, úgy, hogy a maga 57 lélekszámával egyik erősségünk lesz maholnap a mezőségi sávon. Itt a kérév erős izmú marok kötözgeti. Boldog sziget a nagy tengerben, hol testileg, lelkileg megpihenhet az agyonfáradt misszionárius; mert Borbély Kálmán nagysajói gondnok gazdaságán vagyunk, hol egy kiváló közigazgatás új telepítést csinált a saját birtokán.

3. Agrárkisajátítás és vagyoni helyzet

E sorok írója igen nagy jelentőségűnek tartja az agrárkisajátítások ügyét és tanulmányában e szédületes anyagi veszteségekben mutat rá elnéptelenedésünk, asszimilálódásunk egyik fontos okára.

A mellékelt szórványkataszteri táblázat 26., 27. és 28. rovatában vannak feltüntetve a Nagysajói Ref. Egyházmegye egyházainak, filiáinak, szórványainak agrárkisajátítási és 50 év alatti birtok-elidegenülési adatai. Ezek az adatok mind a helyszínről érkeztek be s különösen hívtam fel lelkész testvéreim figyelmét az adatok pontos és lelkiismeretes beküldésére, ennél fogva a legjobb hiszemmel állíthatom, hogy agrárstatisztikáim az összes e nemű erdélyi magyar kísérletek között a legpontosabbak.

A Nagysajói Egyházmegye szórványaiban kisajátítottak 15 669 holdat, az anyaegyházakban 29 038 holdat, összesen 44 707 hold református földbirtokot sajátítottak ki. E negyvennégyezerhatszázhat katasztrális hold tisztán református híveink földbirtokaként van kiemelve statisztikánkban, s itt nem szerepelnek más vallású magyar véreink agrárkisajátítási veszteségei. Minthogy az agrárkisajátítás csak betetőzése volt annak a földbirtok apadásnak, mely circa 50 év óta rohamosan örölte, morzsolta a magyar faj supremáciáját Erdélyben, s amely végső fázisa volt annak a talajkicsúszási folyamatnak, melyről Tokaji László *Eladó ország* c. megrázó könyvét írta, azért e sorok írója nem csak az agrárkisajátítási adatokat gyűjtötte egybe az egyházmegye területéről, hanem az utolsó 50 évi református birtok-elidegenüléseket is felsorakoztatja a kataszteri táblázaton. Eszerint az utolsó 50 év alatt 16 061 kat. hold református magyar földbirtok tulajdon került idegen kézre. A három veszteségi adatot összeadva, az összes földbirtok-veszteség: 60 768 kat. hold. Tehát az 1408 lélekveszteség és a 60 768 hold elidegenült ref. birtok között szoros nexus van. Ezért kallódik el nemsokára Sályi is egészen, és ezért tartom teljesen elveszett szórványnak Keménytelkét. Érdekes lesz megfigyelni Mezőzáh jövő sorsát, továbbá a Méhesét és Uzdiszentpéterét, Pusztakamarását, mert ezekben az egyházakban sajátították ki a legtöbb református birtokot. - Kétségkívül, az eleven, buzgó hittől is nagyon sok függ, de bizony nem kell prófétává lennem, hogy megjósoljam azon szórványok közeli végét, hol a kisajátított ref. magyar birtokokon nem magyar református cselédek és gazdasági alkalmazottak vetik a kezüket az ekeszarvára. Így lett teljesen elveszett őrhely a számunkra: Galac, Szászpéntek, Sajósárvár, Sajókeresztúr és a többi dezoláta (olim parochia).

E kérdéssel kapcsolatban említsük fel azt is, hogy egy pár egyházunk kapott valami elenyésző csekélységet a kisajátított földekből, de a legjobban rászorult missziói egyház, Naszód hiába kérelmezte, hogy bár más községi határrészből elégtételt ki a sok állami rezervából az egyház jogos igényét, mert kérésével a ref. egyházat elutasították s ugyanakkor a 30 lélekszámmal is alig rendelkező naszódi ortodox egyház Sajóudvarhelyen nagy földbirtokot kap az ottani kisajátításokból. Az is szembeötlő, hogy pl. Magyar-nemegye anyaegyházunktól, Naszód szomszédságában, 150 holdat sajátítanak ki és noha a kényszerbérlet nagyon csekély hányadát is nagyon nehezen kapja a nemegyei egyház, mégis évről évre végrehajjták rajta a kisajátított, elvett 150 hold után is az illetékegyenértéket. Ez a 150 hold elveszett egyházi birtok kőfarkai szórványunkat is magával fogja rántani a megsemmisülésbe, mert e 150 hold kisajátított egyházi birtoka a nemegyei egyháznak a Szamoson túl, a kőfarkai határban feküdt.

Az a magyar földbirtokos osztály, amelyik patrónusa volt a Sajó menti és mezőségi egyháznak, míg nem volt deposszedálva, kétségkívül sokat áldozott egyházáért. Sőt pl. a Bethlenek a román felekezeteket is patrónusi

bőkezűséggel istápolták, ma azonban a hozott áldozatok nincsenek arányban a legtöbb helyen a tehetséggel és a kötelességgel. Büszkén és jóleső örömmel mutattunk reá, ahol lehetett, a patrónusi kötelességteljesítés áldozataira, sajnos a legtöbb helyen csak kemény szívű magyar urakra akadunk, akik nem akartak tudni arról, hogy ma Erdélyben minden református embernek eminens kötelessége mindenével résztvenni a kollektív közösségben úgy, mint ahogy a tagok vesznek részt a test kollektív szinergizisében, ahonnan minden más birtokos névmás kikopott a használatból, csak egy maradt meg a: "miénk!" Ezt követeljük mi szegény, sokat plágázott ref. misszionáriusok, s ennek a református kollektív szinergizisnek a zászlója alatt, a Krisztus zászlója alatt akarjuk egybegyűjteni az aratók és kévekövők seregét, hogy a megoldott kéveket újra megköthessük, a szétszórt tetemeiket a Krisztussal megeleveníthessük s az elnéptelenedett szórványokkal Isten országát újra kiegészíthessük élő darabokkal. Ezért nem kell nekünk nem csak az ész, nem csak a szív, hanem a gazdagnak "minden marhája!" Még az is, ami megmaradt a kisajátítás után.

4. Számok a patvarban

Én itt a patvarból, a pusztulás állandóan hangzó zenebonájából szedek elő számokat s ezeket beszéltem, nógatom panaszra, ez erdélyi zamatú, de erdélyi keserűségű cím alatt.

A Nagysajói Ref. Egyházmegyében, mint a kataszteri táblázat mutatja, 25 szórvány szűnt meg 1919 óta, tehát a ma meglévő szórványnak több mint egyharmada. E megszűnt szórványokban elvesztettünk: 348 lelket, akik a szórványok topológiájából ítélve, többnyire ipari vállalatok, fűrészgépek alkalmazottai valának. De ide soroztattak azok a lelkek is, akik egynéhány dezolátában éldegéltek még, mint gazdasági cselédek, alkalmazottak, vagy földbirtokosok, de akik az agrárreform után eltűntek - talán örökre - a szórványokká alakult dezolátákból. Hatalmas magyar földbirtok került a patvarba: Galacon, Alsóbalázsfalván, Szászpénteken és az egykori virágzó anyaegyházak ma még csak nem is szórványok, mert nincsen azokban egyetlen egy református lélek sem. E kipusztult szórványokban ért veszteségeink sokkal fájdalmasabbak, mint pl. a megszüntetett fűrészgépi vállalatoknál ért veszteségeink Bánffytelepen (Máramaros felé, a Cibles aljában), vagy a Kosnán, Pászmoson, Dipsén, Bongárdon feltüntetett sorvadásunk, mert e helyeken nem vesztettünk el híveinkkel együtt 1000 éven át sajátunknak vallott drága magyar földbirtokokat is, csupán lelkeket, akik lehet, hogy másfelé húzódva, ma is tagjai Anyaszentegyházunknak.

Sokszor gondolok arra a borzalmas mulasztásra, amit a régi szabadelvű rendszer követett el Erdély magyarságával szemben, mikor a követelt helyes telepítéssel és parcellázással nem sietett a sorvadás, a pusztulás megakadályozására s még Darányi Ignác nagy koncepciója is csak úgy sikerült részben, hogy előbb a telepítések végrehajtására egy pár erdélyi nagy lélek adott a pesti uraknak: "földet, fűvet és vizet!" Mi lett volna, ha nem csak Nagysármás, Marosludas, Magyar-nemegye, Vice stb. részesülnek a település áldásaiban, hanem Somkerék, Galac, Alsóbalázsfalva, Sajósárvár, Szászpéntek, Kófarka, Kerlés stb. helységek is átvarázsolódnak erőteljes és szaporodásra kész magyar empóriumokká, honnan sem a világháború forgószele, sem a történelem vaskényszere ki nem vetnek, el nem sorvasztanak bennünket. A kegyelem

Istene nem engedte, hogy a sorvadás e telepes helyeket is megeméssze, mert noha Sármáson 1805 holdat vettek el 150 ref. telepes kigazdától (az egyháztól is elvettek ugyanitt 11 holdat), ma mégis 1532 lélekszáma van annak a Sármásnak, amelyik 1899 előtt - a telepítés előtt - Pusztakamarásnak csak szórványa és a millennium esztendejében csupán: 14 lélekszáma volt. És ugyanezt a hajlíthatatlan erőt és ref. öntudatot észleltem Magyar-nemegye telepes községünk virágzó és népes ref. egyházában is, hol ma 1047 ref. lélek él a tiszta román, naszódi granicsár vidék torkában. Bár nem a jól sikerült telepek közé tartozik, nagy részben természetlen határánál fogva, mégis a református föld s rajta a kis református "szállás" a fundamentuma annak, hogy Magyar-nemegyén - Naszód megyében - minden hívünk tisztán és zengzetesen beszél magyarul, és hogy egyedül csak a nemegyei leányok öltözködnek zsinóros, szűk mellénykébe, bokorugró kék szoknyába: szóval mindenestül magyaros öltözetbe, az egész Felső-Szamos mentében. Pedig a nemegyeiektől is elvettek 231 hold telepes tulajdont és az egyháztól 150 hold egyházi birtokot, aminek nagy része Kófarka leányegyházban feküdt, hol 9 ref. családban 36 lélek él, olyan fogyó református öntudattal, hogy 15-20 év múlva ez a leányegyházunk is a patvarba asszimilálódik. Pedig e filiában még mindig van egy szép kis templomunk és elég tekintélyes birtoka, főleg erdeje, van itt a gróf Bethlen családnak. Ha e nagy ref. főúri család, amelyik 1663-tól kezdődőleg mind e mai napig állandó nagybirtokú patrónusa volt e kicsiny filiának, a mostani nehéz napokban is patrónusává lesz nem csak papiroson, de szívében is, úgy még mást is remélhetünk Kófarka felől!

Érdekes összehasonlításra ad alkalmat a traktus szórványaiban levő vegyes és tiszta ref. családok statisztikája is. A 65 szórványban élő, 1407 ref. lélek 451 családban oszlik meg. Egy családra átlag 3 és fél lélek esik a szórványokban. E 451 családban van 115 vegyes család, hol így oszlik meg a más vallású családtagok száma:

édesapa van gör. keleti 19

" " gör. kat. 17

" " róm. kat. 35

" " unit. 3

" " szász luth. 7

" " baptista 1

édesanya van gör. keleti 11

" " gör. kat. 27

" " róm. kat. 21

" " unit. 4

" " szász luth. 5

" " advent. 1

Nem kell semmilyen kombináció vagy fantázia ahhoz, hogy bátran kimondjuk, miszerint a gör. kel. és gör. kat. vallású családtagok családjai máris a patvarba, a sorvadásba kerültek s e vegyes vallású családok 80%-ban nem református vallású gyermekei máris elvannak tőlünk idegenedve. Az esetleg még megmenthető 20%-nak vallásoktatása és magyarul írni-olvasni tanítása: éppen a legfontosabb és legnehezebb feladata a szórványmisszióknak. Ennek a misszióknak a 115 vegyes család közül 74 olyan vegyes családdal kell a Jézus hamisítatlan, igaz evangéliumát magyarul közölnie, amely 74 család igen nagy szétszórtságban (5 vármegyében) él.

A többi vegyes családoknál nem ilyen eminens a veszedelem. Még a szász lutheránus vidékeken sem, bár tagadhatatlan, hogy az egykori tekei és nagysajói Capitulumban a beszercei királyföldön nagyobb a szász beolvasztó képesség - a magyarságra vonatkoztatva -, mint más szász vidékeken.

És ehelyütt külön ki kell emelnünk Zseyk szórványunkat, hol a kataszteri táblázat 38. sz. áttérési rovatába 23 áttérést jegyeztünk be. E veszteségünk teljesen pótolva van azáltal, hogy hozzánk a szász lutheránus vallásból még többen tértek át. A szórványt 1928-ban csatolták Nagysajóhoz, addig a tekei lelkész gondozta, illetőleg - a szász luth. lelkészekkel kötött régi megállapodás alapján - a zseyki reformátusok helyett cserébe gondozta a tekei magyar reformátusokat. Mikor a zseykieket a jelenlegi nagysajói ref. pásztor átvette, a szász lutheránusok nagy offenzívába kezdtek ref. híveink ellen. Így cselekedtek Kudzsiron is és másfelé is protestáns testvéreink, aminek következménye mindenütt a békés megállapodások felbomlása s a gyakori áttérések lettek. Természetes, hogy magyar lutheránus testvéreink közül sokan a hozzánk téréssel feleltek, az állam támogatásában részesített elnémetesítésre.

Az áttérések 1910. óta kétségen kívül az áttértek és kitértek anyakönyvi adataiból állítottak egybe, de ez a számoszlopunk, valamint az asszimilációra vonatkozó 36., 37., 39. sz. kérdésekre felelő számoszlopaink végösszege sem egészen reális, még csak nem is valószínű, mivel e kérdésekre adott feleletek azt árulják el, hogy maguk a lekipásztorok is optimisztikus elnézéssel, illetve számbavétellel nézik a komoly valót.

Szórványkataszterünkben még van egy pár fontos számadatunk, melyeket röviden itt is kiemelünk.

A ref. tanköteles gyermekek száma: 180, ami azt mutatja, hogy a szórványokban népes családok nemigen laknak, hiszen átlag egy családra 2,5 gyermek esik. Hogy e 180 gyermek közül alig 3-4 jár református felekezeti iskolába, az egészen bizonyos. Csupán Radnán van rom. kat. magyar felekezeti iskolába beiskolázva ezek közül 3 gyermek, a többi mind román nyelvű áll. elemi népiskolába jár. Számítsuk még ezekhez az állami iskolába járó gyermekekhez a vegyes családok más vallású gyermekeit, ami a mi kimutatásunk 15. rovata szerint 81-et teszen ki, úgy bátran állíthatjuk, hogy 258 magyar gyermek van elütve attól az áldásos lehetőségtől, hogy az iskolában megtanuljon írni és olvasni magyarul. Ez a 258 gyermek csak akkor tanul magyarul írni és olvasni, mikor a lekipásztor a szórványba kijuthat valahogy és személyesen ismertetheti meg velük az é, ú, ô, û hangzók magyar csodadolgait. Másként a

legjobb ábécéből sem tanul meg a román idióma világában élő gyermek magyarul, pláne akkor nem, ha otthon nem is beszélnek soha magyarul.

Érdeklődésre tarthatnak számot még a 17., 18., 19., 20. sz. foglalkozási kategóriák statisztikai adatai, valamint a vagyoni helyzetkép 21., 22., 23., 24., 25. sz. rovatai. Ezek szerint 198 tiszta ref. családnak van háza s egy kis földje s 105 vegyes családnak van szintén háza s földbirtoka. A 451 családból 303 családnak van háza s valamilyen földecskéje, 148 család pedig teljesen vagyontalan. A szórványokból befolyt egyházi adó oly csekély, hogy erre építeni semmit sem lehet, különben is a misszionáriusnak mindig vinnie kell az anyaegyházakból, de hoznia soha semmit, mert így telik be a Jézus missziói parancsa, ami az egész szórványgondozásnak a kiindulópontja: "Mikor pedig látta vala a sokaságot, könyörületeségre indula rajtok, mert el voltak gyötörve és szétszórva, mint a pásztor nélkül való juhok." (Mt 9,36)

Hogy pedig ne súroljuk riporteres megalográfiákkal a valótlanúságot a mi elképesztő helyzetünkről összeírt sopánkodásokban, azért a díjleveleket, illetve papi javadalmazásokat is feltünteteti a 25. sz. kérdés és az erre adott feleletek a kataszteri táblázatban. Itt a havasi missziónál szemlélhető az a dicső papi javadalom is, amelyik a roppant szétszórtságban élő havasi magyar református lelkek pásztorlását stb. stb. teszi kötelességévé a naszódi misszionáriusnak!

5. Naszód és Mandzsúria

(...)

A naszódi missziói lelkészi állomás 1898-ban szerveztetett s első lelkésze: Szentkirályi Lajos 1898 májusában költözött át Alsóbalázsfalváról Naszódra, mivel Alsóbalázsfalván már nem volt mit keresnie a ref. lelkésznek. Naszód csak kevéssel azelőtt csatoltatott a II. sz. román határvidék 44 községével együtt Beszterce vidékéhez, s így lett Beszterce és Naszód vidéke egységesítéséből: Beszterce-Naszód vármegye. Mint tiszta román község s mint katonai közigazgatás alatt élő terrenum, magyarságot soha sem tűrt meg kebelében, s ha véletlenül bekerült egy-egy magyar is a homogén román elem közé, azok csak a székely határövezredből ide parancsolt tisztek vagy altisztek voltak, kik itt vagy elrománosodtak vagy elnémetesedtek. Csak a 80-as években találkozunk magyar iparosokkal Naszódon, kik főleg Désről telepedtek le a nagy havasi vidékkel rendelkező, erős országos és hetivásárokkal dicsekedő Naszódra. A 80-as években Magyar Nemzege filiája a neves bányavároskával: Óradnával együtt. Radna kir. bányaváros lévén valaha, minthogy arany- és ezüstbányászata, valamint kohászata is aláhanyatlott az 50-es években, mint kincstári pirit (kén-kovand) bányahelység elég sok magyar munkást és magyar bányaaltisztet, mérnököt foglalkoztatott. Ennélfogva Radnával, mint Magyar Nemzege filájával még 1880 előtt találkozunk névkönyveinkben. Jellemző Radnára, hogy 900 éves róm. kat. plébániája lévén, még az 50-es években sem tudnak róm. kat. hívei magyarul. Ez az elrománosodás olyan nagy méretű, hogy pl. róm. kat. népiskolájában az idén már román tannyelvű párhuzamos osztályok beállítására kényszerítették az egyház, azon a címen, hogy a gyermekek 50%-ának román az anyanyelve. Hogy képet nyerjen a kegyes olvasó a régi magyar rendszerről, felemlítünk egy pár érdekes példát: Úgy Radnán, mint Naszódon még a kir. járásbíróóságok felállítását után is a bírósági tárgyalások csak románul folytak! Még ítélet is hozatott román nyelven, a jegyzőkönyvezések és kihallgatások csak románul folytak.

Az egész közigazgatási hivatalos nyelv a román volt s Radnán pl. a ref. lévita és áll. el. isk. igazgató halálesete is románul van bejegyezve a háromnyelvű halottkémi értesítvényen. Midőn Naszód vidéke egy vármegyévé egyesült Besztercével, az egyesített vármegyei címer naszódi részletét, egy granicsár gimn. tanár állítja egybe - mivel azelőtt heraldikai jelentésű címere nem volt a határvidéknek -, és ez új címeren a naszódi rajztanár a következő emblémákat kombinálja egybe: fenyvesekből kiemelkedő havas csupa kőszikla csúcsán (Ünökő) egy kétfejű fekete sast ragyog körül a felkelő nap; alant zöld mezőben, a fenyves lábainál egy nőstényfarkas emlőjét szopja egy nadrágos mezítlás kisfiú (Romulus), míg a másik fiúcska egy elötérben álló római katona felé szalad (Remus). A piros nadrágos, mezítlás római vitéz jobbában lándzsa van, baljában meg egy paizst tart maga előtt s a paizsra három betű van írva: V. R. R. (Virtus Romanarum Rediviva!) És ez volt az elnyomó magyar világban egy román vármegye címere! És ezzel a címerrel és címeres zászlóval jelenhetett meg a vármegye Budapesten, a vármegyék hódoló küldöttségében a millenniumkor és a közelmúltban, 1916-ban a néhai IV. Károly magyar király koronázási ünnepélyén. És senkit sem csuktak le e zászlóért s rajta e jeligéért.

Az elnyomó magyar éra alatt a naszódi határvidéknek 360 ezer hold osztatlan erdőbirtoka úgy kezeltetett, hogy ez az osztatlan vagyon az egész vidéknek a felvirágzását és vagyonosodását idézte elő, s ráadásul e hatalmas erdőség fedezte a 44 község mindennemű pótdóját és közrovatalait is.

E vagyonközösséget alkotó hatalmas erdőségen kívül a naszódi határvidéknek volt még egy kulturális alapítványa is, melynek 20 ezer hold erdejéből az Aranyos-Beszterce folyón tutajozták be a legprímabb minőségű fenyőrönköket Moldovába. Az "Alapok" ezen drága erdőségén kívül még megszerezték a csicsókeresztúri Torma birtok 800 holdját és az érkei határban közel 1000 holdat vásároltak meg a régi Tisza-birtokból. Ugyancsak az "Alapok"-nak ajándékozta a magyar kir. kincstár a határvidéki ezred összes épületeit, kaszárnyáit, tiszt lakásait és az egykori német kadettiskola helyiségeit. E roppant vagyon tartotta fenn a Naszódi Alapítványi Főgimnáziumot (ma: Liceul Graniceresc George Cosbuc) és ez "Alapok" építették, tartották fenn a 44 község felekezeti román elemi iskoláit, valamint ez "Alapok" segélyezték igen tekintélyes tanulmányi ösztöndíjjal a magasabb iskolázásban a 44 község főiskolai hallgatóit. És az "elnyomó" magyar érában e roppant nagy vagyonnal rendelkező tanulmányi alap bárminő nagy jövedelmet is produkált, a naszódi főgimnáziumot a magyar állam mégis államsegélyben részesítette, szertárait ingyen gyarapította s tanári könyvtárát ezrekre menő kötetekkel látta el - ingyen! A magyarok nem vettek el soha semmit a 360 ezer hold erdőbirtokból, sem a közel 22 ezer hold tanulmányi alapból, mégis magas államsegélyben részesítették a román papokat s a naszódi gimnáziumi tanárokat. A mi felekezeti iskoláink, főleg kollégiumaink a legnagyobb vergődéssel tengetik-lengetik életüket egyik napról a másikra és államsegély hiányában kénytelenek tandíjuktól fenntartani magukat. Csak a mi egyházmegyénk területén, Mezőzáhon: 400 hold földet vesztett el a kolozsvári református kollégium agrárkiszajátítás rendjén s ez a birtokvesztés is benne van a 28. sz. kataszteri rovatumk összegében.

És ezt a nagy vagyonnal, nagyszerű kultúrintézményekkel bíró havasi vidéket tarkítja: 192 ref. lélek, kiegészítve a borgói részen levő s Beszterce által pásztorolt: 21 lélekkel, összesen = 213 ref. lélek.

Hogy e sorok írója igazán missziói telepen munkálkodik (különben maga a papi állás is a missziói lelkészi állás címét viselte és viseli alakulása óta), és hogy Naszódot, a pásztori munkát tekintve, egy kalap alatt lehet emlegetni Mandzsúriával, arra nézve nem árt, ha megnézünk egy pár missziói, helyszíni felvételt.

(...)

A naszódi és havasi vallástanítás nem csak katekézis, hanem valóságos kultúrmisszió is. A transzszilván-misszióknak ez az Achilles-sarka. A külmisszió ilyen kettős lényegű, kettős jelentésű katekétikai feladatokkal nincsen megterhelve. Azt kell mondanom, hogy ha semmi egyéb pásztori kötelessége nem volna a naszódi missziói lelkészeknek, csak a vallástanítás, még akkor is a legfontosabb missziói állomás volna.

Egy-két eset kivételével ma a naszódi George Cosbuc Líceum első osztályos növendékei nem tudnak olvasni, írni magyarul, ha a vidékről kerültek be a Líceumba. Voltak olyan tanítványaim is, kik rendszeres vallásoktatásban kellett részesüljenek, mert ref. felekezeti iskola is, meg ref. lelkész is volt a községükben, de még sem tudtak írni-olvasni magyarul, még beszélni is nagy nehezen - azért mert állami iskolába jártak. Nos, itt kapcsolódik bele a katekézis a kultúrmisszió sokágú feladataiba, mert a vallásoktatónak még a magyar gondolkodás lényegére is meg kell tanítania az eddig elidegenített észjárású gyermeket, s hogy öntudatosítsa benne a református hit egybeölelő misztikumait, és hogy a sejtelmes, ösztönszerű ragaszkodás átalakuljon határozott, meggyőződéses ragaszkodássá nemzetéhez, vallásához, Anyaszentegyházához. A lelkipásztori munkát Ravasz L. a "lelkiépítés" munkájának nevezi - biblikusán. A naszódi vallásórák: egy állandó leépítéssel, rombolással szembeni építkezés és építésnek munkaórái. Áldott alkalmak a szórványmisszióban a legnagyobb missziói munka végzésére. Természetesen erre az egy tőkéből élő, de sokfelé ágazó vallástanítói munkára a Heidelbergi Káté mai formájában nem alkalmas. A szórványokban az építéshez más szerszámok kívántatnak, mint a mamutgyülekezetekben a felhőkarcolókhoz. Úgy a naszódi, mint a mezőújlaki misszionárius ezért volt kénytelen a maga kézi használatára egyszerűbb s primitívebb szerszámokat (kátéátdolgozásokat, örökvalláskönyv-féléket) kiagyalni, mert a nagyszerű, analitikusan megírt valláskönyvekkel a havason és a Mezőségen nem lehet: építeni!

A naszódi vallásoktatás, hogy missziói munka, az alábbiakkal világítom meg. Mikor idejöttem, 1933. év tavaszán, legelső gondom volt az összes iskolákat felkeresni és a ref. növendékek vallásóráit megbeszélni a vezetőséggel. A tanítóképzőben az igazgatói titkár tudakozódásomra kijelentette, hogy ott egyáltalán nincsen református vallású növendék. Ebben megnyugodva végeztem a katekézist mindegyik iskolában, csak a tanítóképzőben nem tartottam vallásoktatást. Egyszer úgy május végén a brassói ref. lelkészi hivatal kérdést intéz hozzám, mi van a tanítóképzőbe járó két Kolumbán fiú vallásoktatásával, mert a nagyobbik a képesítő vizsga előtt a brassói lelkészi hivattól a vallásból tanjegyet kér, különben jelezte, hogy úgyis kitér a református vallásból, mert ő eddig ortodox vallást tanult. Én e levéllel elmentem azonnal a tanítóképző igazgatójához és felvilágosítást kértem a két Kolumbán fiúról, hogy milyen jogon és alapon részesültek ezek ortodox vallásoktatásban, mikor ősi kálvinista székelyek, egyik kiváló Aronita családból. Az igazgató azt felelte, hogy a gyermekek nem magyarok, nem székelyek, hanem románok, kiket a

predeáli vasutas állomás neveltet és tanított Naszódon. A gyermekek különben sem tudnak egy szót sem magyarul. Erre az igazgatótól az anyakönyvi kivonatát kértem a két Kolumbán fiúnak. Az anyakönyvi kivonattal igazoltam, hogy a gyermekek székely-magyarok és a nevük nem "Columba", hanem "Kolumbán" az anyakönyvi kivonat tanúsítása szerint is, s tiltakoztam a szándékos névferdítés ellen. Az igazgató végül is lehívatta mindkét fiút és előttem kérdezte, hogy akarnak-e magyar református vallásóra járni? Azt felelték, hogy: nem! A VII. osztályos nagyobbik tanuló még azt is kijelentette fülem hallatára, hogy ő Predeálon ortodox vallásban nevelkedett és meggyôzôdéses ortodox.

Ezek után az igazgatónak nyomatékosan tudomására hoztam, hogy 3 napi haladékot adok arra, hogy kényszerítse mindkét növendéket ref. hittanóra járni, különben püspököm útján a kultuszminisztériumhoz feljelentést teszek vallásügyi sérelem ügyében és kérni fogom a tanítóképzô ortodox vallástanárának megbüntetését, mivel éveken át szándékosan, jogtalanul tanított és osztályozott is más vallásból két református növendéket.

Három nap elteltével mindkét Kolumbán fiú megjelent a vallásórán lelkészi hivatalomban. Minden héten kétszer tartottam velük vallásórát. Vizsgák előtt azonban három héttel megszakadt a buzgóság fonala, mert mind a két növendék elmaradt a vallásórákról. Az intézetben tudakozódásomra azt felelték, hogy a kisebbik beteg, a nagyobbik meg azzal vágta ki magát, hogy helyettes tanító a gyakorló iskolában s nem volt ideje hozzám jönni. De nem jött ő sem, öccse sem vallásórára.

Summa summarum: én egyiknek sem adtam tanjegyet s mégis bizonyítványt kapott mind a kettô. A nagyobbik kitûnô eredménnyel képesítôzött is. Hogy ki kalkulálta ôket a hittanból, nem tudom ma sem, mert mind a kettô elkerült Naszódról. A nagyobbik az azugai állami árvaháznál kapott állást, a kisebbik ugyanott jár a IV. képezdei osztályba.

Az esetrôl esperesem útján jelentést tettem felsôbb hatóságomnak.

Az idén ugyanebbe az intézetbe két ref. növendék iratkozott be az I. osztályba. Édes testvérek ezek is, a neposzi vasúti ôrnek a fiai. Nagyon keveset tudnak magyarul. Érdekes, hogy magyar református édesatyjuk arra kért, engedjem meg, hogy a gyermekek nálam tartsák a valláskönyvüket.

És ez a komoly szellemi vetélkedés folyik az egész havasi szôrványmisszióban. A Kegyelem Istene megengedte, hogy e munkamezôn szép aratásom is legyen. Boldog vagyok Istenemben, hogy megoldott kéréket köözhetek újra egybe, hogy fogyó lelkek seregében növekedô lázzal, olthatatlan tûzzel szolgálhatok Istenemnek, Anyaszentegyházamnak. És ha panaszolok, fölemelt fövel tehetem, mert szolgálatkészségemnél, az elômbe tornyosuló veszedelmeknél csak a fizetés nélküli nyomorúságom és igénytelenségem nagyobb!

Akna - Ocnita

Aldorf - Aldorf

Aranyosmóric - Morut

Árokalja - Arcalie

Báld - Balda

Beszterce - Bistrita

Budatelke - Budatela

Cegôtelke - Tigau

Csépán - Capan

Dornisara - Dornisoara

Entradam - Jidovita

Fellak - Feleac

Fûzkút - Salcuta

Harina - Herina

Jád - Iad

Kékesújfalva - Corvinesti

Keménytelke - Cipeisenu

Kentelke

Kerlés

Kirlibaba - Kârlibaba

Kisbudak - Budus

Kiscég - Tagsor

Kisikland - Iceland

Kisilva - Ilva Mica

Kissármás - Sarmasel

Komlód - Comlod

Középfalva - Chiuza

Kőfarka - Piatra

Lekence - Lechinta

Les - Lesiu

Lompérd - Zoreni

Magura - Ilva

Magyarberéte - Bretea

Magyarnemegye -
Nimigea de Jos

Makód - Mocod

Malomárka - Monariu

Máriavölgyi fûrészyár - Marie-Vale

Mezôbodon - Papiu Ilarian

Mezôceked - Ticud

Mezôdomb - Dâmb

Mezôkapus -
Capusul de Câmpie

Mezôkecsed - Chicid

Mezôkirályfalva - Craiesti

Mezőköbölkút - Fântânița

Mezőméses - Miheșu

Mezőörményes - Urmenis

Mezőpagocsa - Pogaceaua

Mezőrűcs - Râciu

Mezősályi - Saulia

Mezőszengyel - Sânger

Mezőszentgyörgy - Sângeorge de Câmpie

Mezőszentmárton - Sânmartin de Câmpie

Mezőszentmihálytelke - Sânmihaiul de Câmpie

**Mezőszilvás -
Sivasul de Câmpie**

Mezőszombattelke - Sâmboltin

Mezőújlak - Delureni

**Mezőzáh -
Zahul de Câmpie**

Nagycég - Tagul

Nagyilva - Ilva Mare

Nagynyulas - Milasul Mare

Nagyölyves - Ulies

Nagyrebra - Rebra

Nagysármás - Sarmasu

Naszód - Nasaud

Nepos - Nepos

Novoly - Noviu

Óradna - Rodna Veche

Pinták - Pentic

Pusztakamarás - Camaras

Romuli - Romuli

Sajósárvár - Siuvara

**Sajószentandrás -
Sieu-Sfântu**

Sajókeresztúr -
Cristur de Sieu

Sajómagyarós -
Sieu-Magherus

Sajóudvarhely -
Sieu-Odorhei

Simontelke - Simionesti

Sófalva - Sarata

Solymos - Stupin

Somkerék - Sintereag

Szentgyörgyfürdő - Sângheorghe-Bai

Szentmáté - Matei

Tács - Tonciu

Teke - Teaca

Telcs - Telciu

Tuson - Tusinu

Újós - Fântânele

Uzdiszentspéter -
Sânpetru de Câmpie

Velkér - Razoare

Vermes - Vermis

Virágosberek - Floresti

Viszolya -
Visiola de Câmpie

Zselyk - Jeica

Jegyzet

1A [továbbiakban](#) a szerző részletesen bemutatja az egykori anyaegyházak és leányegyházak történetét, ebből csak néhány esetet közlünk. (A szerkesztők.)

- [Biczó Gábor: Megjegyzések Vetési László: Szórványstratégia - nemzetstratégia című tanulmányához](#)
- [Bodó Barna: Jövőtervezés és bűnbánat](#)
- [Péter István: Szórvány - kisebbség - etnikum - erdélyi magyarság](#)
- [Tóth Pál Péter: Szórványban... Hozzászólás Vetési László vitaindító írásához](#)
- [Gergely Ferenc: A megoldott kévék](#)
- [dr. Schneller Károly: Szórványok és szigetek sorsa Kolozs vármegyében VI.](#)
- [dr. Szathmáry Lajos: Gyakorlati hozzászólás a magyar szórványügyhöz](#)
- [Bakk Miklós - Székely István: Az RMDSZ és az önkormányzati választások](#)
- [A kisebbségek jogai - Nyilatkozat az etnokulturális és nemzeti kisebbségekre, valamint őshonos lakosságokra vonatkozó liberális demokrata elvekről](#)
- [Benyamin Neuberger: Nemzeti önrendelkezés: egy fogalom dilemmái](#)
- [Sorbán Angella: "Tanuljon románul a gyermek, hogy jobban érvényesülhessen"](#)
- [Izsák Balázs: A román tanügyi törvény a nemzetközi jog szemszögéből](#)
- [Jánki András: Mítosz és valóság](#)
- [Kiss Dénes: Civil szféra és politikum](#)
- [Mák Ferenc: Az új nemzeti politika és a Határon Túli Magyarok Hivatala \(1989-1999\)](#)
- [Süket Levente: Pro Universitate Siculorum](#)
- [Gerencsér Balázs - Juhász Albin: A Kárpát-medencei magyar autonómiák lehetősége az ezredfordulón](#)
- [Veress Emőd: A román Alkotmánybíróság hatásköre](#)
- [Horia-Roman Patapievici: Egy identitáselmélet margójára](#)
- [A nemzetiségi irodalom válogatott bibliográfiája 1989](#)

(c) Jakobffy Elemér Alapítvány, Media Index Egyesület 1999-2004
Impresszum | Médiaajánlat | Adatvédelmi záradék